

1

---

*A kdo se zastane mrtvých?!
Bude dbát o jejich práva,
věnovat se jejich potížím –
a zalévat jim kytky?*

Jen se na mě podívejte!

Uvidíte ustaranou osamělou ženu s výjimečným citovým životem. Kdo ví, co se mnou bude do příštího úplňku?

Doufám, že jste četli Stephena Kinga.

Seděla jsem na ošoupané tmavozelené lavičce u hrobu svého muže a zírala na pomníček.

Jde o malý přírodní kámen, na němž je vyraženo jen jeho jméno: Örjan Wallin. Jednoduché, zřetelné, právě takové, jako byl on sám. Dokonce si ho i sám vybral, protože ohledně toho zanechal své pokyny. Je tu však jedna taková věc: on vůbec nebyl nemocný.

Je mi úplně jasné, co tím kamenem chtěl říct: smrt je naprosto přirozená součást života. Byl totiž biolog.

Díky za to, Örjane.

Sedávám tu několikrát týdně vždy o polední přestávce a pak ještě alespoň jednou během víkendu. A pokud začne pršet, vytáhnu plastový pršiplášť, který jde normálně složit do malého psaníčka. Je ukrutně ohavný, našla jsem ho v mamčině prádelníku.

Podobné pláštěnky do deště tu na hřbitově mívá více lidí.

Zůstávám tady vždycky nejméně hodinu. Snad doufám, že když budu dost vytrvalá, vymačkám ze sebe ten správný smutek. Dá se říct, že by mi bylo o dost líp, kdybych se uměla cítit hůř.

Kdybych tu dovedla sedět a máčet kapesník za kapesníkem, aniž bych se pořád pozorovala a přemítala, jestli to jsou ty vhodné slzy.

Skutečnost je ovšem taková, že polovinu času jsem na něho jenom naštvaná. Zatracený zrádce, proč se jenom nemohl rozhlédnout? A to, co cítím dál, se asi nejvíc podobá žalu dítěte, kterému umřela dvanáctiletá andulka. Tak je to.

Postrádám jeho přítomnost a stereotyp našich všedních dní. Nikdo vedle mě v křesle nešustí novinami, po návratu z práce doma nikdy nevoní kafe, polička na boty vypadá bez všech těch šněrovacích bot a gumáků opuštěně.

A když nevím, kdo je „Bůh slunce na dvě písmena“, mohu jen hádat nebo to přeskočit.

Polovina manželské postele je vždycky ustlaná.

A kdybych se nevrátila domů, protože by mě venku také přejelo auto, nikdo nebude přemýšlet o tom, co se mi mohlo stát.

Nikdo už nespochuje na záchodě, pokud tam tedy nejsem právě já.

A teď sedím tady na hřbitově a postrádám šplouchání z toalety. *Weird enough for you, Stephen?*

Na hřbitovech je něco, co mě vždycky přiměje ke křečovitému uvažování druhořadého komika. Omezení a trampoty, to je přirozené, to mohu podstoupit. Nejvíce mě teď ale zaměstnávají ty drobné potíže.

Když jsem byla s Örjanem, věděla jsem, kdo jsem. Jako bychom se vzájemně definovali, a právě to je snad hlavní úkol partnerství. Ale kdo jsem teď?

Jsem vydaná představě toho, s kým se náhodou potkám. Pro někoho jsem občan, pro jiného chodec, výdě-

lečně činná osoba, kulturní konzument, lidský potenciál nebo nájemník.

Přirozeně, mohu vždycky sáhnout k Örjanovi, abych se mohla vymezit. Tu službu mi může prokazovat i po smrti. Kdybych ho tehdy nepotkala, byla bych teď v kategorii osamělých třicátnic, jak jsem si právě včera přečetla v jedněch novinách. Až mi hrůzou vstaly vlasy na hlavě. Místo toho jsem „dosud mladá bezdětná vdova“. Jak tragické a žalostné. Dík za to, Örjane!

Někde ve mně hlodá bolestný pocit překvapení. Jsem zaražená tím, že si Örjan prostě dovolil umřít.

Přece jsme svou budoucnost plánovali z krátkodobého i dlouhodobého pohledu. Dovolenu na kánoí ve Värmlandu i výhodné důchodové pojištění. Örjan by byl také překvapený. Všechna ta správná výživa, chemicky neošetřované brambory, polynenasycené mastné kyseliny. K čemu mu to všechno bylo? O tom přemýšlí ten podřadný komik v mém nitru a cení své žluté zuby.

Občas na něho zuřím. To je přece nespravedlivé, Örjane! Ty, který jsi byl vždycky tak laskavý a korektní!

A ovšem – po pěti měsících celibátu někdy také pociťuji neklidné chvění mezi stehny. To si pak připadám jako nekrofil.

Vedle Örjanova kamene stojí dokonalý vzor hřbitovního pomníku. Bílý mramor se jménem ve zlatě, s anděly, růžemi, ptáčky, nápisem ovinutým stuhou a „osvěženým“ malou lebkou a kosou. Samotný hrob je přeplněný rostlinami, připomíná zahradnictví. Na pomníku stojí jméno muže a ženy s podobným rokem narození, takže to musí být něčí dítě, co své rodiče takhle přehnaně uctívá.

Před několika týdny jsem toho pozůstalého zahlédla u hrobu poprvé. Muže mého věku v křiklavé bundě a čepici s klapkami přes uši. Vpředu ji má zvednutou, jako nosí Američani, a je na ní nápis *Hospodář*. Horlivě hrabal a okopával kytky.

U Örjanova kamene neroste nic. Určitě by si myslel, že malý keřík růží sem nepatří, že na hřbitově by nebyl doma. A řebříček a ozdobnou travu v květinářství u hřbitovní brány nevedou.

Hospodář dochází pravidelně s několikadenními přestávkami vždycky kolem poledne. Pokaždé má s sebou nové rostlinky a hnojivo. Zdá se, že ho pěstitelská práce zcela naplňuje, jako by ten hrob byl jeho vlastní zahrádka.

Posledně si sedl na stejnou lavičku jako já a ze strany na mě pohlédl, ale mlčel.

Zvláštěně páchl a na levé ruce měl jenom tři prsty.

Sakra, jak já ji nesnáším. Jak já ji hrozně nesnáším! To tam musí pořád sedět?

Vždycky jsem si na lavičku sedával, když už jsem měl hrob upravený a chtěl jsem si ještě o něčem popřemýšlet, pokoušel se najít koneček provázku, lanko, které by mě drželo zase den dva při životě. Doma v hospodářství, mezi všemi těmi povinnostmi, přemýšlet nemůžu. Jakmile se jen na chvíli nad něčím zamyslím, hned se přihodí malá katastrofa, kterou pak musím celý den napravovat. Najedu s traktorem na kámen a osa je v háji. Nebo špatně přivážu krávu a ona si zraní vemeno.

Jedině na hřbitově si mohu oddechnout, a dokonce ani tam nemám pocit, že smím jen sedět a rozjímat. Nejdřív musím hrob pohrabat a okopat, ošetřit rostlinky, než si dovolím jen tak odpočívat.

A teď tu ke všemu sedí ona.

Vyšisovaná jako stará fotografie, která stála roky ve vitríně. Plavé vlasy, bledý obličej, světlé řasy a obočí, neforemné oblečení, vždycky světle modré nebo béžové. Taková „bledule“. Vůbec se nelíčí – troška barvy nebo nějaký lesklý šperk by možná okolí přesvědčily, že o sebe aspoň trochu dbá. Ale její vybledlost jen naznačuje: „Kašlu na to, co si o mně myslíte. Já vás dokonce ani nevidím!“

Mně se líbí, když vzhled ženy trochu vybízí: „Podívej se na mě, koukni, jaká jsem pěkná.“

Cítím se tím trochu polichocení. Měla by mít lesklou rtěnku a špičaté boty s řemínky.

Ženy mají člověku strkat prsa pod nos. To je úplně jedno, jestli jim rtěnka pouští, šaty nejsou kvalitní, umělé perly se tísňí jedna na druhé – dobrý vkus nemůže mít každá. Ale jde o to, aby se snažily. Pokaždé se málem zamiluju, když vidím ženu středního věku, která si dá půl dne práce s tím, aby byla vidět. Když má dlouhé nehty, trvalou na vlasech a viklavé vysoké podpatky. To mám vždycky chuť ji vzít do náruče, utěšovat a laskat.

Samozřejmě že to nikdy neudělám. Setkávám se s nimi maximálně na poště nebo v bance. Doma v hospodářství se neobjeví jiná žena než inseminátorka nebo veterinářka. V dlouhé modré gumové zástěře, vysokých holínkách, šátku na hlavě a býčím spermatem v trubičce. Nikdy nemají čas, aby se zdržely na šálek kávy – a to ani kdybych já měl čas ji uvařit.

Maminka mě v posledních letech pobízela, abych „šel ven“ a našel si nějakou dívku. Jako kdyby někde vůbec nějaké byly, smečka chtivých děvčat, ze kterých si můžu vybírat. Stejně jako když v lovecké sezoně člověk vezme pušku, vyjde ven a přinese zajíce.

Ona věděla mnohem dříve než já, že ji rakovina zevnitř sžírá a že zůstanu sám. Sám nejen na všechnu práci, ale i bez toho, co mi po všechny roky dávala: teplý domov, čistou postel, obden vypraný overal, dobré jídlo, stále horkou kávu a domácí pečivo ke svačině. Za tím vším byla práce, na kterou jsem vůbec nemyslel – sekání třísek a zatápění, v létě sbírání borůvek, praní prádla, všechno ostatní, na co mi nezbyvá čas. A teď mám montérky ztvrdlé od hnoje a zasmrádlého mléka, šedá prostěradla, vymrzlý dům, hrníček horké vody z vodovodu s rozpustnou kávou. A v mikrovlnce den co den ohřívané mizerné párky.

Dělávala to tak, že před můj hrníček s kávou otevřela noviny se seznamovacími inzeráty. Na některý občas i sama zavolala. Mě ale přímo k ničemu nenutila. Jenomže maminka netušila, že venku nestojí houf mladých žen, ochot-

ných postarat se o podojené mléko, připravených stát se paní domu „atraktivního muže s vlastním hospodářstvím“.

Všechny utekly do města a teď pracují ve školních družinách nebo jako ošetřovatelky, provdaly se za automechaniky a prodavače a plánují koupit si řadový domek. Občas v létě na pár týdnů přijedou navštívit staré hospodářství svých rodičů i s manželem a batoletem v sedačce a sluní se na lehátku.

Carina, která ještě ve škole o mě hrozně stála a pro malou lichotku se mohla doslova přetrhnout, občas pracuje v místní prodejně. Obchod tu ještě pořád v létě funguje, a možná to tak vydrží ještě pár let. A ona najednou začala předstírat, že jsme se potkali čirou náhodou, a vyslýchala mě, jestli už jsem ženatý a mám děti. Ona prý teď bydlí ve městě a žije se Stefanem, co pracuje ve skladu, a všechno mi triumfálně sdělovala a tvářila se u toho, jako by čekala, že začnu prolévat slzy nad tím, o co jsem přišel. K čertu.

Možná že ona, ta Bledule, má také někde své staré rodiče, ke kterým v létě jezdí a u kterých se vleže sluní. To by bylo skvělé, na pár týdnů se jí zbavit. I když já zase v létě nebudu mít vůbec čas jezdit na hřbitov, tedy pokud nebude pršet a nebude opožděná senoseč.

A ten její kámen, co u něho pořád sedí a na který zírá. Co to vůbec je? Vypadá jako bludný balvan, nebo jako by si ho sem odložil nějaký geodet, aby s ním mohl označit hranice pozemku.

Pomník pro otce vybrala ještě maminka. Víím, že je hodně honosný, ale také víím, jak pečlivě o něm maminka rozhodla. Zabývala se tím několik týdnů, nechala si posílat katalogy, každý den měla nový nápad, jak všechno zkrášlit, až nakonec byl takový, jaký je.

Ten Örjan – to je otec nebo bratr, nebo její muž? A když už je schopná sem každý den chodit a civět na pomník, proč není schopná na ten hrob vysadit alespoň nějaké kytky?